

Nr 7

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående bestämmelserna för återkallelse av körkort.

Tredje lagutskottet har behandlat en inom riksdagens andra kammare väckt och till lagutskott hänvisad motion, nr 41, av herr *Sjönell*.

Motionären hemställer

»att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om att bestämmelserna för återkallelse av körkort prövas i enlighet med vad i motionen anförts».

Utskottet har vidare behandlat en inom andra kammaren väckt motion, nr 898, av herrar *Åkerlind* och *Oskarson*, i vilken hemställes

»att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag till sådan ändring i vägtrafikförordningen att körkortsindragning på grund av trafikbrott eller annan brottslig gärning före verkställighet skall vara föremål för prövning av domstol».

Gäilande bestämmelser

Enligt bestämmelser i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 ankommer det på länsstyrelse att handlägga och avgöra frågor om utfärdande och återkallelse av körkort. Besvär över av länsstyrelsen meddelade beslut i dylika ärenden prövas av Kungl. Maj:t i regeringsrätten.

Enligt 33 § 2 mom. vägtrafikförordningen skall beslut om *återkallelse* av körkort fattas i följande åtta fall:

1) om föraren gjort sig skyldig till brott mot 1 § andra stycket trafikbrottslagen, dvs. grov vårdslöshet i trafik;

2) om föraren brutit mot 4 § nämnda lag, dvs. gjort sig skyldig till trafiknykterhetsbrott, endera rattfylleri eller »rattonykterhet», eller varit vållande till trafikolycka med personskada som följd och därefter genom att avlägsna sig från olycksplatsen undandragit sig att i mån av förmåga medverka till de åtgärder, vartill olyckan skäligen bort föranleda, dvs. gjort sig skyldig till kvalificerad »smitning» enligt 5 § trafikbrottslagen;

3) om föraren genom upprepade förseelser mot de bestämmelser, som i trafikens eller trafiksäkerhetens intresse meddelats för förare av motordrivna fordon, i väsentlig mån visat bristande vilja eller förmåga att rätta sig efter dessa bestämmelser;

4) Om föraren eljest vid färd med motordrivet fordon i något för trafik-

säkerheten väsentligt hänseende grovt åsidosatt honom som förare åliggande förpliktelser;

5) om föraren gjort sig skyldig till fylleri eller olovlig körning och det ej kan anses uppenbart, att han ändock är att bedöma som en skötsam person, eller om han med hänsyn till onyktert levnadssätt icke bör betros med att inneha körkort;

6) om föraren genom brottslig gärning ådagalagt påtaglig brist på hänsyn till andra eller på grund av personliga förhållanden i övrigt icke kan anses lämplig som förare av körkortspliktigt fordon:

7) om förarens förutsättningar för rätt att föra körkortspliktigt fordon blivit så väsentligen minskade genom sjukdom, skada eller dylikt, att han ur trafiksäkerhetssynpunkt icke vidare bör inneha körkort; samt

8) om föraren icke efterkommer länsstyrelsens föreläggande att inkomma med lämplighetsintyg, läkarintyg eller kompetensbevis eller underlåter att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som meddelats honom i samband med sådant föreläggande.

Grunden 8 ansluter till stadgandena om länsstyrelsens handläggning av återkallelseärenden. Enligt 33 § 1 mom. skall dylika ärenden av länsstyrelse upptagas ex officio. Frågan om en persons lämplighet som körkortsinnehavare skall skyndsamt upptagas till omprövning, där det med hänsyn till inkomna underrättelser befinnes, att vederbörande ej uppfyller de krav på skicklighet, hänsyn, ansvar och pålitlighet i nykterhethänseende eller de övriga förutsättningar, som gäller för erhållande av körkort. Därvid äger länsstyrelsen ålägga föraren att inkomma med lämplighetsintyg, läkarintyg eller kompetensbevis, varvid må lämnas särskilda föreskrifter om den undersökning som skall föregå handlingens utfärdande. Länsstyrelsen äger även själv eller genom polismyndighet införskaffa erforderlig utredning.

Beslut om återkallelse av körkort fattas av den länsstyrelse, som utfärdat körkortet. Återkallelse på grund av straffbelagd förseelse må icke ske, förrän frågan om straff för förseelsen blivit avgjord genom lagakraftvunnen dom, såvida ej omständigheterna är sådana, att föraren oavsett utgången i ansvarsfrågan kan anses olämplig att föra körkortspliktigt fordon.

Redan före slutligt beslut i fråga, som här avses, äger länsstyrelse återkalla körkort tills vidare, om det på sannolika skäl kan antagas, att körkortet kommer att slutligt återkallas.

Återbekommande av återkallat körkort kan enligt 5 mom. endast ifrågakomma, där återkallelsen skett på någondera av grunderna 7 eller 8. Så snart det förhållande upphört, som föranlett återkallelsebeslutet, äger föraren ansöka om körkortets återfående. Har ett år eller däröver förflutit, måste dock ansökan avse utfärdande av nytt körkort.

Har återkallelsebeslut fattats på någon av grunderna 1—6 kan föraren ånyo förvärva rätt att föra körkortspliktigt fordon endast genom att ansöka

om nytt körkort. Före utfärdandet skall viss i 5 mom. angiven tid ha förflutit. Denna skall vid återkallelse på grunden 1 utgöra minst två år och i övriga fall, sålunda enligt grunderna 2—6, minst ett år.

Om synnerliga skäl föreligger, äger länsstyrelsen enligt 5 mom. föreskriva, att nytt körkort må efter ansökan utfärdas efter kortare tid än huvudreglerna skulle medföra. Minsta tid skall dock utgöra ett år vid återkallelse på grunden 1 och tre månader vid återkallelse på någon av grunderna 2—6.

Om *omhändertagande* av körkort stadgas i 35 §. Förutsättning för beslut därom är, att föraren *endera* vid färd med motordrivet fordon ådagalagt grov vårdslöshet eller visat uppenbar likgiltighet för andra människors liv eller egendom eller företett tydliga tecken på påverkan av starka drycker eller annat ämne, *eller* till följd av sjukdom, skada eller dylikt förlorat förmågan att föra körkortspliktigt fordon på ett trafiksäkert sätt.

Beslut om omhändertagande meddelas av polismyndighet eller av åklagare.

Reglerna kompletteras för fall av misstänkt trafiknykterhetsbrott med en särskild bestämmelse enligt vilken omhändertagande skall ske skyndsamt efter erhållande av blodanalysattest, som visat minst 0,5 promille. Till följd av särskild undantagsföreskrift utgör emellertid gränsen realiter 0,8 promille.

Beslut om omhändertagande skall jämte förefintligt utredningsmaterial skyndsamt och i allt fall inom 48 timmar översändas till den länsstyrelse, som utfärdat körkortet, och gäller till dess länsstyrelsen förordnat, hur med körkortet skall förfaras.

Om *varning* stadgas i 34 §. Enligt huvudregeln må sådan meddelas, där mot förare förebragts omständighet, som med återkallelsegrunderna 3—6 avses, eller annat förhållande som är ägnat att allvarligt minska tilltron till hans lämplighet som förare, utan att likväl tillräckliga skäl till återkallelse föreligger. Varning meddelas av länsstyrelsen.

Reglerna om återkallelse av körkort kompletteras av föreskrifter i 80 och 81 §§ vägtrafikkungörelsen. Domstolar, nykterhetsnämnder m. fl. ålägges här en omfattande underrättelseplikt gentemot länsstyrelserna rörande vissa brott och förseelser m. m. som begåtts av körkortsinnehavare och som är av betydelse för bedömningen av dennes lämplighet att inneha körkort.

Motionerna

I motionen II: 41 av herr Sjönell tas upp två frågor, nämligen dels frågan om under vilka förutsättningar körkort kan återkallas, dels frågan om vilken myndighet som bör besluta om återkallelse av körkort.

I fråga om det materiella innehållet i återkallelsereglerna anför motionären att det måste anses vara felaktigt att faktorer som onyktert levnads-

sätt, brottslig gärning eller personliga förhållanden, som inte har direkt samband med framförande av motorfordon, skall utgöra grund för återkallande av körkort. Principen bör i stället vara att endast handlingar, försummelser eller förhållanden, som äventyrar eller kan äventyra trafiksäkerheten — exempelvis rattonykterhet, vårdslöshet eller smitning — skall medföra körkortsåterkallelse.

Motionären anför i fortsättningen att ur rättssäkerhetssynpunkt övervägande skäl talar för ett överförande av frågan om återkallelse av körkort till domstol. Han nämner i sammanhanget att om en förare dömts för rattfylleri eller grov vårdslöshet i trafik, så skall länsstyrelsen utan egen prövning återkalla körkortet, medan om körkortsindragningen aktualiseras av annat brott, exempelvis vårdslöshet i trafik, så måste länsstyrelsen ingå i en bedömning av den brottsliga handlingen. Denna bedömning sker utslutande på handlingar utan direktkontakt med eventuella vittnen. Ur den tilltalades synvinkel innebär detta att han är tvungen att svara inför två skilda straffutmätare. Inför domstolen riskerar han kanske bara böter, inför länsstyrelsen körkortsindragning. Inför den förra har han mot sig en åklagare, i den senare instansen utövas såväl åklagare- som beslutsfunktionen av samma personer. Inför domstolen får han övervara handläggningen och bemöta varje detalj i det åklagaren anför mot honom. Inför länsstyrelsen får han inte ens veta exakt vad den beslutande tjänstemannen anser speciellt viktigt i ärendet och kan alltså inte bemöta detta i detalj. Domstolens dom är utförligt motiverad — länsstyrelsens beslut knapphändigt eller inte alls.

Den administrativa handläggningen av körkortsärendena innebär enligt motionärens mening risker för subjektivitet och godtycke. Risken finns också att det utbildas olika praxis vid olika länsstyrelser. För ett överförande av återkallelsefrågan till domstol anses också tala möjligheterna att åstadkomma en förenklad handläggning. En viktig fördel vore också att ett avgörande i körkortsfrågan skulle komma till stånd snabbare än enligt nuvarande ordning, enligt vilken länsstyrelsen i regel måste avvakta laga-kraftvunnen dom. Om körkortsfrågan överfördes till domstol skulle vidare en önskvärd samordning kunna uppnås av de olika åtgärderna i anledning av brott.

I motionen II: 898 av herrar Åkerlind och Oskarson anføres bl. a. att återkallelse av körkort inte är avsedd som ett straff men dock verkar som ett sådant. Åtgärden drabbar också olika. För den som är beroende av körkortet för sin utkomst kan en återkallelse betyda ekonomisk katastrof, som dessutom, om vederbörande är gift, drabbar familjen. Enligt motionärernas mening bör återkallelse av körkort på grund av trafikbrott ske endast vid grövre förseelser. Med hänsyn till de vittgående konsekvenserna för den enskilde bör frågan avgöras i samband med prövningen av åtalet.

Frågans tidigare behandling

Frågan om vilken myndighet som bör besluta om återkallelse av körkort har varit föremål för överväganden vid åtskilliga tillfällen. Redogörelse för tidigare riksdagsbehandling m.m. har intagits i utskottets utlåtande nr 3 år 1967, till vilket här hänvisas. Här må beträffande den senaste utvecklingen nämnas följande.

1957 års trafiknykterhetskommitté föreslog i betänkandet SOU 1963: 72 att samtliga fall, där återkallelse av körkort kan ifrågakomma på grund av annan straffbelagd handling än fylleri, skulle överföras till domstols handläggning. Huvudskälen för kommitténs förslag var rättssäkerhetssynpunkter samt önskemålen att åstadkomma en förenklad handläggning och att samordna de olika åtgärderna i anledning av brott.

Kommitténs förslag fick ett blandat mottagande vid remissbehandlingen. Många remissinstanser tillstyrkte förslaget i dess huvuddrag. Ungefär lika många avstyrkte det. Betänkandet och remissvaren ansågs inte ha gett någon klar och entydig anvisning i fråga om vilken myndighet som lämpligen bör besluta om återkallelse av körkort. Ytterligare utredning har därför ansetts erforderlig.

Kommittén för lagstiftningen angående trafiknykterhetsbrott (direktiv 1967 års riksdagsberättelse s. 60 ff) skall bl. a. ägna påföljdproblemen vid trafiknykterhetsbrott särskild uppmärksamhet ur de allmänna kriminalpolitiska synpunkter som präglar brottsbalken. Beträffande utformningen av påföljderna skall kommittén samråda med trafikmålskommittén. Denna kommitté kommer att ta upp frågan om påföljdssystemet vid andra trafiköverträdelser än trafiknykterhetsbrotten i hela dess vidd till översyn från kriminalpolitiska utgångspunkter och därvid även pröva frågan om vilken myndighet som bör besluta om återkallelse av körkort.

Enligt vad utskottet erfarit kommer trafikmålskommittén även att överse de materiella bestämmelserna angående återkallelse av körkort.

Ytterligare må här nämnas att det vid 1967 års riksdag väcktes motioner (I: 32 och II: 45) med yrkande att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle begära utredning och förslag till ändrad lagstiftning, innebärande att domstol skulle besluta om återkallelse av körkort.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande (1967: 3) anförde tredje lagutskottet bl. a. följande.

Som närmare framgår av den föregående redogörelsen har den av motionärerna väckta frågan tidigare diskuterats i åtskilliga sammanhang. Den har senast behandlats av 1957 års trafiknykterhetskommitté i dess år 1963 avgivna betänkande. I detta förordas att samtliga fall, där återkallelse kan ifrågakomma på grund av annan straffbelagd handling än fylleri, överförs till domstols handläggning. Förslaget har emellertid vid remissbehandlingen fått ett blandat mottagande. Varken betänkandet eller remissvaren däröver

anses ha gett någon klar och entydig anvisning i frågan om vilken myndighet som lämpligen bör besluta om återkallelse av körkort. Ytterligare utredning av hithörande frågor har därför befunnits erforderlig. Här må först nämnas att den i januari 1966 tillkallade nya trafiknykterhetsutredningen skall förutsättningslöst ompröva trafiknykterhetskommitténs ställningstaganden till olika frågor i belysning av remisskritiken. Utredningsuppdraget omfattar visserligen inte den nu aktuella frågan om handläggningen av körkortsåterkallelser men utredningen skall beträffande utformningen av påföljderna för trafiknykterhetsbrott samråda med trafikmålskommittén. Denna kommitté kommer att ta upp frågan om påföljdssystemet vid andra trafiköverträdelser än trafiknykterhetsbrotten i hela dess vidd till översyn från kriminalpolitiska utgångspunkter och därvid pröva även frågan om vilken myndighet som bör besluta om återkallelse av körkort.

Då åtgärder sålunda redan är vidtagna för att utredning i ämnet skall komma till stånd är någon riksdagens åtgärd i anledning av motionerna inte påkallad.

Utskottet

Enligt vägtrafikförordningen ankommer det på länsstyrelse att avgöra frågor om återkallelse av körkort. Beslut om återkallelse kan grundas på att körkortsinnehavaren gjort sig skyldig till förseelse mot trafikförordningarna (t.ex. vårdslöshet i trafik, rattonykterhet eller s.k. smitning) eller annan brottslig gärning men kan också föranledas av förhållanden som onyktert levnadssätt eller sjukdom.

I motionen II: 41 av herr Sjönell hemställes att riksdagen skall hos Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av bestämmelserna att dels endast omständigheter som har direkt samband med förande av motorfordon som exempelvis rattonykterhet, vårdslöshet i trafik eller smitning kan utgöra grund för återkallelse av körkort, dels domstol skall besluta i dessa ärenden.

I motionen II: 898 av herrar Åkerlind och Oskarson föreslås att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag till ändring av vägtrafikförordningen så att beslut om återkallelse av körkort på grund av brott skall fattas av domstol.

Som utskottet erinrade om i utlåtande i liknande ärende föregående år utreds frågan om körkortsåterkallelser och vad därmed har samband sedan någon tid tillbaka. Kommittén för lagstiftningen angående trafiknykterhetsbrott skall sålunda pröva bl. a. frågan om utformningen av påföljderna för trafiknykterhetsbrotten och därvid samråda med trafikmålskommittén. Sistnämnda kommitté avser att ta upp frågan om påföljdssystemet vid andra trafiköverträdelser än trafiknykterhetsbrotten i hela dess vidd till översyn från kriminalpolitiska utgångspunkter. Härvid kommer in i bilden inte bara spørsmålet om utformningen av de materiella bestämmelserna om körkortsindragning utan också frågan om vilken myndighet som bör besluta i sådana ärenden.

Då utredning således pågår rörande de frågor som avses i motionerna och resultatet härav inte bör föregripas är någon riksdagens åtgärd i ärendet inte påkallad. Utskottet vill dock i sammanhanget understryka vikten av att utredningsarbetet bedrivs skyndsamt så att slutlig ståndpunkt till dessa från såväl trafiksäkerhets- som rättssäkerhetssynpunkt viktiga frågor kan tas snarast möjligt.

Utskottet hemställer

att motionerna II:41 och II:898 icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 februari 1968

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Alexanderson (fp)*, Göran Karlsson (s), Svante Kristiansson (s), Knut Johansson (s)*, Ebbe Ohlsson (h), Erik Jansson (s), Nils Nilsson (cp) och Österdahl (fp);

från a n d r a kammaren: herrar Johansson i Torp (s), Nyberg (fp), fru Torbrink (s), herrar Svenning (s), Sundelin (s), From (fp), Josefson i Arrie (cp) och Adolfsson (h)*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.